

SA's Leading Past Year

Exam Paper Portal

You have Downloaded, yet Another Great
Resource to assist you with your Studies 😊

Thank You for Supporting SA Exam Papers

Your Leading Past Year Exam Paper Resource Portal

Visit us @ www.saexampapers.co.za

**SA EXAM
PAPERS**

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NASIONALE SENIOR SERTIFIKAAT

GRAAD 12

DRAMATIESE KUNSTE

NOVEMBER 2012

MEMORANDUM

PUNTE: 150

Hierdie memorandum bestaan uit 26 bladsye.

ALGEMENE NOTAS VIR NASIENERS

1. Skryf, as nasiener, kort opmerkings waarom daar 'n punt af- of opgemerk is indien die memorandum nie 'n duidelike riglyn gee nie en die nasiener eie diskresie moet gebruik.
2. Maak duidelike merkies om die leerpunt wat geassesseer word, aan te dui. Nasieners behoort aktief om te gaan met die antwoord.
3. Hoofnasieners moet die matriks (*rubric*) met die nasieners fasiliteer. Die vlakbeskrywers (*level descriptors*) in elke matriks moet die nasienproses lei.
4. Gereelde konsultasierondes is nodig om te verseker dat die nasienproses gestandaardiseer is.
5. In die geval waar 'n kandidaat meer as die voorgestelde getal woorde skryf – moenie penaliseer nie (opstelvraag).
6. Die memobesprekingsforum kan nie alle response voldoende voorspel nie. Provinsiale nasieners moet dit in aanmerking neem en oop wees vir kandidate se response en seker maak dat verskillende onderrigstyle nie die leerder benadeel nie.
7. Spandeer die eerste dag aan die ontleding van die kwaliteit en kwantiteit van die bewyse in die memorandum en aan standaardisering en om gemeenskaplike definisies en konsepte te vind.
8. Nasieners moet Assesseringstandaarde in lyn bring met die antwoorde.

INSTRUKSIES AAN NASIENERS VAN DRAMATIESE KUNSTE AANGAANDE DIE GRAAD 12-VRAESTEL

1. Die vraestel is DRIE uur lank.
2. Die TOTALE punte vir die vraestel is 150.
3. Leestyd van VYFTIEN minute moet voor die aanvang van die vraestel aan kandidate toegestaan word. Dit is noodsaaklik om aan kandidate die geleentheid te bied om die nodige keuses te maak.
4. Die vraestel bestaan uit DRIE afdelings: AFDELING A, AFDELING B en AFDELING C.
5. AFDELING A tel 30 punte, AFDELING B tel 60 punte en AFDELING C tel 60 punte.
6. AFDELING A bestaan uit TWEE vrae wat hoofsaaklik fokus op LU3, maar LU2 word ook direk en indirek getoets:
  - VRAAG 1: Epiese Teater (*Kaukasiese Krytsirkel, Moeder Courage of Kanna Hy Kô Hystoe*)
  - VRAAG 2: Teater van die Absurde (*Afspraak met Godot, Die Kaalkop Prima Donna, of Bagasie*)

Kandidate moet EEN van die twee bogenoemde vrae beantwoord.

7. AFDELING B bestaan uit AGT vrae wat hoofsaaklik fokus op LU3 (maar ander LU's word ook direk en indirek getoets) en spesifieke dramas uit die Suid-Afrikaanse teaterbeweging:
  - VRAAG 3 (*Boesman en Lena*)
  - VRAAG 4 (*uNosilimela*)
  - VRAAG 5 (*Woza Albert!*)
  - VRAAG 6 (*Sophiatown*)
  - VRAAG 7 (*Nothing but the Truth*)
  - VRAAG 8 (*Groundswell*)
  - VRAAG 9 (*Siener in die Suburbs*)
  - VRAAG 10 (*Mis*)

Kandidate moet TWEE van die agt vrae beantwoord.

8. AFDELING C bestaan uit DRIE vrae wat hoofsaaklik fokus op LU1 en LU4. LU2 word ook direk en indirek getoets. Hierdie afdeling is VERPLIGTEND.

Die gewigstoekenning van die LU's vir die vraestel volgens die VAR- ('SAG') dokument is die volgende

- LU1 – 20% (30 punte)
- LU3 – 60% (90 punte)
- LU4 – 20% (30 punte)

AFDELING A: BEGRYP EN ANALISEER

Kandidate moet EEN vraag beantwoord, óf **VRAAG 1: EPIESE TEATER** óf **VRAAG 2: TEATER VAN DIE ABSURDE**.

VRAAG 1: EPIESE TEATER

KANDIDATE HET HIERDIE VRAAG BEANTWOORD INDIEN HULLE ÓF *KAUKASIESE KRYTSIRKEL* ÓF *MOEDER COURAGE* ÓF *KANNA HY KÔ HYSTOE* BESTUDEER HET.

Nasieners moet goed gemotiveerde antwoorde wat onkonvensionele en kreatiewe denkwyses weerspieël, in aanmerking neem by die toekenning van punte.

KATEGORIE	PUNT	VLAKBESKRYWERS (BEWYSE)
Uitstaande prestasie	26–30	- Goed georganiseerd, volledig en logies, afgeronde struktuur. - Ondersteun deur 'n uitstekende hoë vlak van bevoegdheid om inligting te verwerk tot 'n oorspronklike interpretasie en deurdagte keuse van feite. - Gebruik 'n verskeidenheid van relevante dramatiese verwysings. - Toon insig, is vloeiend; observasie en kennis word treffend uiteengesit. Kandidaat bespreek 'n omvang van Epiese tegnieke en dek die temas van die toneelstuk wat ten doel het om die gehoor te kry om krities oor die toneelstuk te dink. Hy/Sy is in staat om te bespreek hoe die onkonvensionele tegnieke van Epiese Teater die stelling ondersteun deur spesifieke voorbeelde uit die toneelstuk wat bestudeer is, te gee. Die kandidaat bespreek die temas van die toneelstuk om die stelling te ondersteun, en sy/haar antwoord word deurgaans gestaaf met relevante voorbeelde uit die toneelstuk. Die kandidaat toon uitsonderlike begrip van Epiese Teater en die toneelstuk wat bestudeer is.
Verdienslike prestasie	22–25	- Goed georganiseerd, gedetailleerd en omvattend, afgeronde struktuur. - Ondersteun deur 'n hoë vlak van bevoegdheid en deurdagte keuse van feite om inligting te verwerk. - Gebruik 'n keuse van relevante dramaverwysings. - Toon insig en waarneming; kennis word goed uitgedruk. Hierdie kandidaat het 'n soortgelyke vlak van kennis van Epiese Teater en die toneelstuk wat bestudeer is as die Uitstaande kandidaat. Die hoofverskil is die vermoë om aansluiting by die opstel se onderwerp te vind, die onderwerp te bespreek en taal effektief te gebruik. Dikwels oorskryf hierdie kandidaat deur korrekte maar irrelevante inligting neer te skryf. Nie heeltemal so bondig en gesofistikeerd as die Uitstaande kandidaat nie.
Bevredigende prestasie	18–21	- Georganiseerd, bevat detail, daar is 'n mate van bevoegdheid, sommige foute is waarneembaar in die opstelstruktuur. - Interessante aanbieding, duidelike en logiese stellings; oortuigend; eenvoudige en direkte taalgebruik. - Ondersteun deur 'n keuse van relevante dramaverwysings. - Toon goeie begrip van die tema/onderwerp. ÓF: Kandidaat poog om die Epiese tegnieke en filosofie te bespreek. Hy/Sy verwys na sommige tegnieke van Epiese Teater, maar is vaag oor hoe hierdie tegnieke in die toneelstuk aangebied word. Die kandidaat toon goeie begrip van Epiese Teater en die temas van die toneelstuk wat bestudeer is. ÓF: Uitstekende ontleding van Epiese Teater en die toneelstuk, maar in die opstel is aansluiting by die onderwerp per toeval, eerder as wat die opstelonderwerp bespreek word. Dikwels 'n kort en algemene bespreking van Epiese tegnieke en temas.

Voldoende prestasie	14–17	• Struktuur nie noodwendig logies nie. • Demonstreer basiese begrip, maar is geneig om meganiese en stereotipiese antwoorde te verskaf. • Genoegsame seleksie van relevante dramaverwysings. • Antwoord voldoende, maar voel gememoriseerd. Nie altyd 'n hoë vlak van insig nie. Kandidaat is goed voorbereid en kan detail gee oor Epiese tegnieke, Epiese temas in die toneelstuk en die toneelstuk wat bestudeer is, maar kan dit nie van toepassing maak op die opstelonderwerp nie. Dikwels lyk die werk asof dit 'n herhaling van notas is wat in die klas uitgedeel is en mag dus gefragmenteerd wees. Tog het die kandidaat soliede kennis van die inhoud.
Middelmatige prestasie	10–13	• Nie altyd georganiseerd nie, struktuur nie altyd logies nie. • Beperkte seleksie van inligting: swak taalvaardighede kan 'n bydraende faktor wees. • Kandidaat toon nie die vermoë om sy/haar antwoord te ondersteun met toepaslike voorbeelde nie. • Dikwels vae en algemene voorbeelde. • Min of geen poging om by die vraag aan te sluit nie. • Soms blote vertelling van die plot/intrige. Kandidaat het kennis van Epiese tegnieke en die temas van die toneelstuk wat bestudeer is, maar is geneig om alles wat hy/sy van Epiese Teater ken, neer te skryf sonder om aan te sluit by die opstelonderwerp. Inligting is oor die algemeen korrek, maar kan op 'n verwarde manier aangebied word. Dit is geneig om ÓF 'n aaneenlopende geskryf (geen paragrafe) te wees ÓF kort sinne wat sekere aspekte van die inhoud verduidelik. Kandidaat ken die inhoud van die toneelstuk wat bestudeer is.
Elementêre prestasie	6–9	• Onsamehangend – geen struktuur, beperkte woordeskat, geringe poging aangewend om die inligting op 'n aanvaarbare manier aan te bied. • Baie min inligting, deurmekaar, moeilik om te volg, dikwels irrelevant. • Kandidaat toon nie die vermoë om sy/haar antwoord met toepaslike voorbeelde te ondersteun nie. Kandidaat toon aanduidings van kennis van Epiese tegnieke en sommige temas van die toneelstuk wat bestudeer is, maar is geneig om kort frases oor die karakters en inhoud van die toneelstuk of teorie wat aangeleer is, neer te skryf. Dikwels word foutiewe inligting ook gegee (oor 'n ander toneelstuk/karakters of 'n ander deel van teatergeskiedenis). Die nasiener sal in die antwoord moet soek vir korrekte inligting. Moeilik om na te sien omdat dit by die eerste oogopslag lyk asof die hele antwoord foutief is. Die kandidaat is geneig om die storie van die toneelstuk te vertel of om kort karaktersketse weer te gee.
Onvoldoende	0–5	• Onsamehangend, baie min gelewer, beperkte vaardighede, irrelevante inligting • Eenvoudige frases of woorde wat die kandidaat geleer het, maar nie verstaan het nie. Baie vaag en verward. Die kandidaat se kennis van Epiese tegnieke en die temas van die toneelstuk is swak. Dikwels word foutiewe inligting gegee. Is geneig om 'n lys woorde, frases en sinne neer te skryf in die volgorde waarin die kandidaat dinge onthou.

[30]

VRAAG 2: TEATER VAN DIE ABSURDE

KANDIDATE HET HIERDIE VRAAG BEANTWOORD INDIEN HULLE AFSPRAAK MET *GODOT* ÓF *DIE KAALKOP PRIMA DONNA* ÓF *BAGASIE* BESTUDEER HET.

KANDIDATE HET HIERDIE VRAAG BEANTWOORD INDIEN HULLE AFSPRAAK MET *GODOT* ÓF *DIE KAALKOP PRIMA DONNA* ÓF *BAGASIE* BESTUDEER HET.

Nasieners moet goed gemotiveerde antwoorde wat onkonvensionele en kreatiewe denkwyses weerspieël, in aanmerking neem by die toekenning van punte.

KATEGORIE	PUNT	VLAKBESKRYWERS (BEWYSE)
Uitstaande prestasie	26 – 30	- Goed georganiseerd, volledig en logies, afgeronde struktuur. - Ondersteun deur 'n uitsonderlik hoë vlak van bevoegdheid om inligting te verwerk tot 'n oorspronklike interpretasie en deurdagte keuse van feite. - Gebruik 'n verskeidenheid van relevante dramatiese verwysings. - Toon insig, is vloeiend; observasie en kennis word treffend uiteengesit. Kandidaat bespreek die genre van Absurdisme deur dit verbandhoudend te maak tot die stelling. Kandidaat gee 'n uitstekende verslag oor die filosofie van Absurdisme. Wanneer Absurde eienskappe/ tegnieke, struktuur en dialoog bespreek word, ondersteun hy/sy hul antwoord met relevante en spesifieke voorbeelde uit die toneeltekste. Hy/sy is in staat om te bespreek hoe die onkonvensionele tegnieke van Absurde Teater die stelling ondersteun deur spesifieke voorbeelde uit die toneelstuk te gee. Die kandidaat bespreek die temas van die toneelstuk om die stelling te ondersteun, en sy/haar antwoord word deurgaans gestaaf met relevante voorbeelde uit die toneelstuk. Die kandidaat toon uitsonderlike begrip van Absurde Teater en die toneelstuk wat bestudeer is.
Verdienstelike prestasie	22 – 25	- Goed georganiseerd, omvattend, afgeronde struktuur. - Ondersteun deur 'n hoë vlak van bevoegdheid en deurdagte keuse van feite om inligting te verwerk. - Gebruik 'n keuse van relevante dramaverwysings. - Toon insig en waarneming; kennis word goed uitgedruk. Hierdie kandidaat het 'n soortgelyke vlak van kennis van Absurde Teater en die toneelstuk wat bestudeer is as die Uitstaande kandidaat. Die hoofverskil is die vermoë om aansluiting by die opstel se onderwerp te vind, die onderwerp te bespreek en taal effektief te gebruik. Dikwels oorskryf hierdie kandidaat deur korrekte maar irrelevante inligting neer te skryf. Nie heeltemal so bondig en gesofistikeerd as die Uitstaande kandidaat nie.
Bevredigende prestasie	18 – 21	- Georganiseerd, bevat detail, daar is 'n mate van bevoegdheid, sommige foute is waarneembaar in die opstelstruktuur. - Interessante aanbieding, duidelike en logiese stellings; oortuigend; eenvoudige en direkte taalgebruik. - Ondersteun deur 'n keuse van relevante dramaverwysings. - Toon goeie begrip van die onderwerp. ÓF: Kandidaat poog om Absurde filosofie te bespreek. Hy/Sy verwys na sommige eienskappe van Absurde Teater, maar is vaag oor hoe hierdie eienskappe in die toneelstuk aangebied word. Die kandidaat toon goeie begrip van Absurde Teater en die toneelstuk wat bestudeer is. ÓF: Uitstekende ontleding van Absurde Teater en die toneelstuk wat bestudeer is, maar in die opstel is aansluiting by die onderwerp per toeval, eerder as wat die opstelonderwerp bespreek word. Dikwels 'n kort en veralgemenende bespreking van Absurde kenmerke, struktuur en dialoog.

NSS – Memorandum

Voldoende prestasie	14 – 17	• Struktuur nie noodwendig logies nie. • Demonstreer basiese begrip, maar is geneig om meganiese en stereotipiese antwoorde te verskaf. • Genoegsame seleksie van relevante dramaverwysings. • Antwoord voldoende, maar voel gememoriseerd. Nie altyd 'n hoë vlak van insig nie. Kandidaat is goed voorbereid en kan detail gee oor Absurde Teater en die tegnieke daarvan in die toneelstuk wat bestudeer is, maar kan dit nie van toepassing maak op die opstelonderwerp nie. Dikwels lyk die werk asof dit 'n herhaling van notas is wat in die klas uitgedeel is en mag dus gefragmenteerd wees. Tog het die kandidaat het 'n soliede kennis van die inhoud.
Middelmatige prestasie	10 - 13	• Nie altyd georganiseerd nie, struktuur nie altyd logies nie. • Beperkte seleksie van inligting: swak taalvaardighede kan 'n bydraende faktor wees. • Kandidaat toon nie die vermoë om sy/haar antwoord te ondersteun met toepaslike voorbeelde nie. • Dikwels vae en veralgemenende voorbeelde • Min of geen poging om aan te sluit by die vraag • Soms blote vertelling van die intrige Kandidaat het kennis van Absurde Teater, die tegnieke daarvan en die struktuur en dialoog wat in die toneelstuk gebruik is, maar is geneig om alles wat hy/sy van Absurdisme ken, neer te skryf sonder om aan te sluit by die opstelonderwerp. Inligting is oor die algemeen korrek, maar mag op 'n verwarde manier aangebied word. Dit is geneig om ÒF 'n aaneenlopende geskryf (geen paragrawe) te wees ÒF kort sinne wat sekere aspekte van die inhoud verduidelik. Kandidaat ken die inhoud van die toneelstuk wat bestudeer is.
Elementêre prestasie	06 – 09	• Onsamehangend - geen struktuur, beperkte woordeskat, min poging aangewend om die inligting op 'n aanvaarbare manier aan te bied. • Baie min inligting, deurmekaar, moeilik om te volg, dikwels irrelevant. • Kandidaat toon nie die vermoë om sy/haar antwoord met toepaslike voorbeelde te ondersteun nie. Kandidaat toon aanduidings van kennis van Absurde Teater en die toneelstuk wat bestudeer is, maar is geneig om kort frases oor die eienskappe van Absurdisme en die struktuur en dialoog van die toneelstuk wat bestudeer is of teorie wat aangeleer is, neer te skryf. Dikwels word foutiewe inligting ook gegee (oor 'n ander toneelstuk/karakters of 'n ander deel van teatergeskiedenis). Die nasiener sal in die antwoord moet soek vir korrekte inligting. Moeilik om te merk omdat dit by die eerste oogopslag lyk asof die hele antwoord foutief is. Die kandidaat is geneig om die storie van die plot/intrige te vertel of om kort karaktersketse weer te gee.
Onvoldoende	00 – 05	• Onsamehangend, baie min gelewer, beperkte vaardighede, benodig ondersteuning, irrelevant. • Eenvoudige frases of woorde wat die kandidaat geleer het, maar nie verstaan het nie. • Baie vaag en verward Kandidaat se kennis van Absurde Teater, die eienskappe daarvan en die struktuur en dialoog van die toneelstuk is swak. Dikwels word foutiewe inligting gegee. Is geneig om 'n lys van woorde, frases en sinne neer te skryf in die volgorde waarin die kandidaat dit onthou.

[30]

TOTAAL AFDELING A: 30

AFDELING B: BEGRYP EN ANALISEER**VRAAG 3: BOESMAN EN LENA DEUR ATHOL FUGARD**

- 3.1 Alhoewel die toneelstuk Afrikaans is, word baie Engelse woorde en frases gebruik omdat hierdie mengsel van tale die realistiese styl van die toneelstuk weerspieël. Die taalgebruik verteenwoordig die normale alledaagse gesprekke van die mense wat in die Swartkops bly, wie se lewens deur die karakters uitgebeeld word. Die gesprekstaal wat gebruik word benadruk ook die gebrek aan opvoeding, die armoede en die lae status van die karakters in die toneelstuk. (Kandidate mag dalk ook noem dat die oorspronklike toneelstuk in Engels verskyn het met baie Afrikaanse woorde en frases daarin.)

Aanvaar TWEE punte wat in detail bespreek word = 2 x 2 punte **OF**

VIER punte wat kortliks bespreek word = 4 x 1

(4)

- 3.2 3.2.1 Die polisie beskou Lena as 'n hawelose, dronk persoon van kleur wat hulle glad nie ernstig opneem nie. Die heersende houding van daardie tyd teenoor vroue was baie seksisties en nie baie simpatiek nie. Die meeste van die polisiemanne van daardie tyd was wit en het nie baie simpatiek gestaan teenoor die klagtes van dronkaards of nie-blankes nie. Lena sou ook nie in staat gewees het om 'n duidelike weergawe van wat gebeur het te gee nie, en daarom sou die polisie haar klagte beskou het as deel van 'n dronk rusiemakery waaraan hulle nie sommer aandag sou gee nie. Dis ook nie ernstig opgeneem word nie omdat daar 'n geneigdheid was om dit as 'n 'huishoudelike' kwessie te sien wat deur die mense wat daarin betrokke was, uitsorteer moes word. Die polisie sou dit snaaks gevind het. Hulle sou geneig wees om meer te fokus op wat Boesman sê, dat sy sy vrou was en dat hy besig was om haar uit te sorteer – 'net bietjie warm gemaak'.

Aanvaar TWEE punte wat in detail bespreek word of vier punte wat kortliks bespreek word.

(4)

- 3.2.2 Boesman maak sy slanery aan Lena af as niks; hy sê dat hy haar net opgewarm het en dat dit nie ernstig was nie. Hy sê sy is sy vrou, bedoelende dat hy met haar kan doen nes hy wil amper asof sy sy eiendom was, 'n verbruikersitem om te gebruik, en dat hy 'n reg het om haar te slaan. Hy is nie bang om aan die polisie gerapporteer te word nie, want hy sê dat die polisiemanne bewus daarvan is dat dit die manier is waarop bruin mans hulle vrouens of meisies hanteer, of dat dit is soos dronk mense maak – 'hulle weet hoe dit met onse soort is'. Die polisie sou hierdie gedrag aanvaar. Dit is ook duidelik dat Lena al voorheen vir Boesman aangekla het, maar daar is geen aksie teen hom geneem nie, dus bly hy so optree omdat hy weet dat hy ongestraf sal bly. Boesman voel dat hy sy probleme met sy vuiste kan oplos, en omdat Lena sy mishandeling aanvaar as deel van haar lewe saam met hom, doen hy dit oor en oor. Nasieners moet krediet gee aan kandidate wat aanhalings uit die res van die toneelstuk insluit, mits dit gemotiveer word.

Aanvaar TWEE punte wat in detail bespreek word of vier punte wat kortliks bespreek word.

(4)

- 3.2.3 'n Subjektiewe antwoord word vereis.

1 Punt word gegee vir 'ja dit het verander' of 'nee, dit het nie verander nie' en 3 punte word gegee vir die redes.

Ja. Dit het verander, want daar is nou nuwe wette en wetgewing in plek is om die regte van vroue te beskerm. Huishoudelike geweld en mishandeling word as 'n ernstige oortreding gesien en oortreders kan gevonnissen en tronk toe gestuur word. Die meeste polisiemanne sal opgelei word om hierdie kwessie met sensitiwiteit te hanteer. Daar is ook meer vroue-offisiere wat simpatiek sal wees en sulke kwessies sensitief sal hanteer.

Nee. Dit het nog nie verander nie. Polisiemanne is steeds onbeskof en onsensitief. Hulle sien nie huishoudelike geweld as 'n ernstige kwessie nie, want die misdaadsyfer is baie hoog. Party polisie-offisiere glo steeds dat vroue verdien wat hulle kry, en hulle gebruik die geleentheid om vroue verder te verneder. Dit is waarom die meeste mishandelde vroue stilbly.

(4)

3.3 Lena verlaat nie vir Boesman nie, want sy is afhanklik van hom vir geselskap en sekuriteit. Dit het 'n gewoonte geword om agter hom aan te loop. Hy is die enigste familie wat sy het en sy het geen ander ondersteuningstruktuur nie. Daar is geen ander plek waarheen sy kan gaan nie. Daarby onthou sy die gelukkiger tye en goeie herinneringe wat haar steeds aan Boesman verbind. Hulle het mekaar lief op 'n vreemde, disfunksionele manier. Sy is nie sterk genoeg om hom te los nie. (3)

3.4 Omdat daar geen stel benodig word nie, kan enige verhoogtype gebruik word – prosceniumboog, tongverhoog, arenaverhoog of beweeglike verhoog. Die karakters is self die stel en hulle dra hulle skamele besittings saam met hulle waar hulle ook al heen gaan.

1 punt kan toegeken word vir die verhoogtype en 2 punte vir die redes. (3)

3.5 **Lena is definitief Boesman se slagoffer.** Sy word fisies, verbaal en emosioneel deur hom mishandel.

Fisies – Hy slaan haar die heelryd vir klein dingetjies, soos as sy die leë bottels laat val.

Verbaal – Hy beledig haar, minag haar en spot haar deurentyd.

Emosioneel – Hy koggel haar, en probeer haar daarmee verwar veral wanneer sy mooi wil dink om uit te vind waar sy al oral was. Hy maak haar opsetlik deurmekaar deur die verkeerde dinge te sê.

Boesman praat met sy vuiste wanneer hy kwaad of gefrustreerd is. Lena moet ook Boesman se onbesorgde, hardvoggige houding verdra. Hy ignoreer haar klagtes, veral wanneer hulle lang afstande stap. Hy ignoreer haar vrae en reageer nie daarop nie. Dus lyk dit asof sy die meeste van die tyd met haarself praat.

Boesman is die samelewing se slagoffer. Hy voel ontman omdat hy nie die basiese benodigdhede aan sy familie kan voorsien nie. Hy was eens 'n sterk, lewenskragtige persoon, maar al die jare waarin hy gedurig rondgestoot en verskuif is, het hom na alkohol gedryf en veroorsaak dat hy 'n swerwer geword het. Die stelsel het Boesman gefaal. Dit het hom onwaardig behandel deur te weier om aan hom 'n plek te gee waar hy 'n tuiste kan maak. Die nagevolg van al die jare wat hy vervolgd en gedwing is om van plek tot plek te trek, is dat hy 'n woedende, bitter man geword het wat homself haat omdat hy al sy drome en ambisie verloor het. Hy haal sy frustrasies op die enigste persoon uit wat die naaste aan hom is, Lena. Hy kan nie die witmans en hulle bulldozers terugkry nie, omdat hulle sterker as hy is. Dus gee hy uiting aan sy frustrasies met sy tong en sy vuiste. Die samelewing het Boesman en Lena gefaal omdat die samelewing van hulle verstoteling in hulle eie land gemaak het.

Nasieners moet 'n holistiese benadering volg wanneer hierdie vraag nagesien word.

PUNTE	3.5	VLAKBESKRYWER
7–8	Baie goed	Kandidaat is in staat om duidelik en direk te antwoord deur te verwys na mishandeling as 'n tema in die toneelstuk. Hy/Sy bespreek die verhouding tussen die twee karakters en die redes waarom Lena in die verhouding aanbly. Die kandidaat fokus op Boesman se fisiese, geestelike en emosionele misbruik van Lena. Hy/Sy bespreek ook Boesman se mishandeling deur die apartheidsstelsel en waarom hy sy frustrasies op Lena uithaal.
4–6	Gemiddeld	Kandidaat verduidelik mishandeling op 'n basiese vlak en bring dit in verband met die karakters (bv. Boesman mishandel Lena, maar Lena verkies om by hom te bly). Ook dat Boesman 'n slagoffer van die witman is.
0–3	Swak	Kandidaat is geneig om veralgemenende stellings te maak oor die plot/intrige van die toneelstuk met eenvoudige, vae verwysing na hoe Lena 'n slagoffer van Boesman is en Boesman 'n slagoffer van die samelewing is.

(8)
[30]

VRAAG 4: uNOSILIMELA DEUR CREDO MUTWA

Hierdie memo is nie in Afrikaans vertaal nie, aangesien die drama slegs in Engels beskikbaar is.

- 4.1
- Fables, e.g. A storyteller tells the fable of over 8 000 years old where Queen Kimamereva (daughter of King Turunda) rules over AmaKhawayiki people in the mythical land of AmaRiri.
  - Animal and the plant-world co-exists and/or lives the life of the human race, e.g. Queen Kimamereva rules over people and monsters that assume the characters of humans.
  - The myth of creation.
  - The myths add to the mystery of the supernatural and create the mood and atmosphere in the play.
  - They enhance the episodic structure of the play with the storyteller being the link between the episodes.
- (Accept other relevant answers. Award 1 mark for myth and 3 marks for the explanation.) (4)
- 4.2
- 4.2.1 The storyteller 'fills in' the gaps in the play that the action doesn't show. The storyteller provides information and guidance to the audience. Because the storyteller is found in all the acting areas, even in performance spaces reserved for certain actors, he is able to provide information to the audience from a first-hand perspective. Each point is awarded ONE mark. (2)
- 4.2.2 Any suitable answer that shows insight can be accepted. Answers could include:
- The storyteller should be dressed differently from the other characters with elaborate costume which should be slightly oversized to give the illusion of being the 'Great One'.
  - Special effects could be 'affixed' under the garment of the character of God so that it emanates smog/light underneath, thus giving the illusion of the supernatural and mystery. (2)
- 4.2.3 Accept answers that are well substantiated. Candidates may choose any TWO attributes. The following is merely a guide.
In order to present these lines effectively I would vary my volume. I will start off quite loudly in lines 1–2 just to gain the attention of the audience. I would lower the volume in lines 4–5 when talking about the king. Would become louder in last two lines when talking about the barren sangoma. My pace will be deliberate or slow to medium because I am telling a story and I want to draw the audience in. I will not rush the delivery of these lines because the meaning would be lost. (4)
- 4.3 Any suitable answer that shows insight can be accepted. Award ONE mark for the prop and ONE mark for the motivation. Answers could include:
- Masks: the storyteller may use different masks to assume the roles of different characters (including that of God).
  - Firewood, fire and/or 'smog machine': It can be lit within the *Ithala*/cave stage so that when the smoke comes out, it will give the illusion of the supernatural.
  - Royal staff for King Magadlemzini to carry: This will make the audience to easily identify his character as that of a King. (3 x 2) (6)
- 4.4 Other suitable answers can be accepted. The following are examples:
- 4.4.1 Award ONE mark for each reason.
In indigenous African performances there are no clear distinctions between the actor and the audience.
This kind of seating enables the actors and audience to mingle easily.
It creates a close and intimate atmosphere between the actors and the audience.
It draws the audience into the action of the play. (4)

- 4.4.2 Accept any ONE of the following answers:
It improves the view and allows easy access to performance spaces.
The audience is able to identify the characters easily.
The cosy and intimate atmosphere created allows the audience to engage with the actors and the action. (2)
- 4.4.3 Accept any ONE of the following answers:
Elaborate sets and the use of props is limited.
This type of staging is not easy to transport from one venue to another.
It may be expensive to take a set as big as this from one venue to the next.
This type of staging demands a large performance space, thus limiting the areas the play may be taken to because many theatre houses do not have the luxury of space. (2)
- 4.4.4 Award TWO marks for the special effect and TWO marks for the reason it would be used.
A wind-machine to churn excessive wind. This will give the illusion that the place is different than the normal 'earthly stage'.
A microphone that will give an echo feedback. This will give an illusion that the 'quivering' voice that comes out of the cave is that of God.
Smoke would create a mysterious and supernatural atmosphere.
Sound effects (e.g. thunder before God's entrance) to show the power of God. (2 x 2) (4) [30]

VRAAG 5: WOZA ALBERT! DEUR PERCY MTWA, MBONGENI NGEMA EN BARNEY SIMON

Hierdie memo is nie in Afrikaans vertaal nie, aangesien die drama slegs in Engels beskikbaar is.

- 5.1 A subjective but relevant answer required. Accept either a 'yes' or 'no' answer if well substantiated. (Marks should not be awarded for simply saying yes or no.) (4)
- 5.2 The play is fast paced as there are twenty six scenes and only two actors. As a result the actors have to make quick costume changes as well as be involved in singing and dancing at the same time. The actors also create the sound effects themselves which adds to the play being very physical. The play requires the actors to be prisoners, labourers, workers seeking employment etc. which means that the actors have to move in and out of roles quickly because they represent a wide range of characters. There is no interval in the play so the actors would have to sustain the physical action throughout the performance. (2 x 2) (4)
- 5.3 It is a cheaper option because special/sound effects, costumes and props are costly to hire. With the actors creating their own sounds it adds to the vibrancy of the performance and is more entertaining for the audiences. It gives the actors the opportunity to showcase their skills and versatility. The actors would be well trained in Grotowski's Poor Theatre techniques and know how to use their voices and bodies to create the different sounds such as prison sirens, trains, barking dogs etc. They use their vocal resonators to create and change their voices. It is important to note that there are only two actors and twenty six scenes therefore having both actors create the sounds and change into different characters was easier choice for the director. In addition employing more actors would increase the budget.
The creative use of props and costumes help them to change from character to character. Symbolic costumes such as half a ping pong ball to show that the character is white, a shawl which could be used to represent a blanket, barber's cloth or the shawl of an old woman ensures the smooth and easy transition from one character to the other.
Sound equipment, set and props are expensive to hire and difficult to transport. These aspects are easier to produce if actors used their bodies as instruments of performance. (Accept other well-substantiated answers.) (6)
- 5.4 The technique of mime is used here. It is effective because the play is fast paced with only two actors. The use of too many props would hamper the flow from one scene to another. (3)

- 5.5 Protest Theatre aims to affect socio-political change. It deliberately sets out to show the evils that existed and it demanded that a change be made. It also aims to educate the masses of black people, many of whom were illiterate and ignorant of the discrimination and oppression that they were exposed to. The play *Woza Albert!* is a good example of protest theatre because it highlights the evils prevalent in the society at the time as well as the need for change. It uses Poor Theatre techniques. Actors creating their own space. Markers to use discretion. (3)

- 5.6 Use discretion when marking. The following is only a guide. Candidates may offer other themes. Award 5 marks per theme.

Injustice/Discrimination/Oppression caused by the Pass Law system – All black people were subjected to the Pass Law system which was harsh. It stipulated that they had to carry their pass book with them wherever they went. The pass book was a document of labour control and any white employer or policeman could ask to see it. It had to be produced on demand. It stated the name of the bearer and the district where the bearer was allowed to work. The bearer had only six days in which to find a job, otherwise he had to try in another district. Unless a man was recruited to work on the mines, a pass lasted for only six months, the bearer had to then reapply for another one. The play highlights the fact that it took at least three weeks to get a pass which meant that at least twice a year the applicants had to go without work, consequently without food in an effort to get a pass to allow him to work. If a pass was not produced the person was arrested and detained without trial for a period of at least ninety days. Many black people were jailed for not been able to produce their pass on demand. It was an unjust system. (5)

Another theme is exploitation and oppression of workers. In the brickyard scene for example, Percy and Mbongeni work hard and for long hours with little pay. They are treated badly by their employer, Baas Kom who threatens to fire them every time they disagree with him or complain about their working conditions. Their employer threatens them by saying that there are hundreds of people looking for jobs so they should be grateful for the job that they have. This put the employer in a position of power because he could choose to hire and fire at will. The employer does not afford them basic human/worker rights. Another issue highlighted is the irony of although they make thousands of bricks, they do not live in proper homes – they say that they live in sardine tins. (5)

MARKS	5.6	LEVEL DESCRIPTOR
8–10	Very good	Candidate is able to answer clearly and directly referring to examples from the text. Considers both themes equally and is able to provide a detailed answer.
6–7	Good	Candidate is able to answer clearly and may refer to the text. May tend to make broad statements about discrimination and oppression etc. Candidate also focuses more on one theme than the other.
4–5	Average	Candidate does not look specifically at two themes but themes in general. Connects at a basic level. Makes one or two valid statements regarding poverty or injustice etc.
0–3	Weak	Candidate tends to make vague and generalised statements about the play rather than discuss the themes.

[30]

VRAAG 6: SOPHIATOWN DEUR JUNCTION AVENUE TEATERGESELSKAP

Hierdie memo is nie in Afrikaans vertaal nie, aangesien die drama slegs in Engels beskikbaar is.

- 6.1 A: Mamariti
B: Lulu
C: Ruth (3)
- 6.2 Firstly it is a Friday night and the beginning of the week end. They are celebrating the article that was accepted. Ruth has brought some 'illegal' alcohol from Yeoville. It adds to the excitement as Black people were not allowed to buy or sell alcohol. This therefore is a special treat for them. They are all in a party mood and they can temporarily forget their stress and problems. (3)

- 6.3 Songs were used as a device to break the tension or add to the tension. In moments of joy the characters would break out into song and in sadness they would express their emotions through singing. This device was commonly used in township musicals since music was an important part of township life. The play is divided into many scenes and the songs are used as a linking device to link one scene to the next. It also kept the audience interested and gave the actors time to prepare for the next scene. (4)
- 6.4 Ruth had responded to an advertisement in the Drum magazine. The advert was specific – 1 Jewish girl wanted to live in Sophiatown for study purposes. Ruth, being adventurous responded. This was to the surprise of those living in 65 Gerty Street. She was willing to take risks and move into a society that was completely different from her own. She was daring to take such a step without telling her parents. She must be admired for her courage and independence. (4)
- 6.5 A subjective answer is required and markers are to use discretion when marking. Accept candidates' responses where relevant and appropriate. The following is merely a suggestion:
Later on in the same scene, the characters are either tipsy or drunk. As in Lulu's case when there is a violent knocking on the door. The characters think that it is the vice and liquor squad and they all scramble to hide. From being very happy and carefree they are scared and fearful. There is tension and anxiety as they receive the notice of removals. (5)
- 6.6 6.6.1 Accept one of the following:
Workshop/Workshopped/Workshopping (1)
- 6.6.2 Markers are to use discretion as candidates, depending on their teaching, may describe the phases or stages. Award ONE mark for the phase and ONE mark for the description thereof.
The phases/stages are: **Observation** – can be done through research, actors physically go out into the streets and observe people or have interviews with them.
Improvisation – Actors would use material collected in the first phase to create or improvise scenes in the rehearsal space.
Selection – Improvised pieces that worked are selected or chosen.
Recording – The final stage of the process – transferring the action to text/video/recording. (2 x 3) (6)
- 6.6.3 It was a collaborative method of creating plays, it therefore was not the vision of one person but rather a group.
Even people who were not literate could be involved in the process.
A variety of skills, singing, acting, dancing, mime, acrobatics etc. were used.
Topics chosen were relevant to the issues being experienced and reflected the realities of the people. (4)
[30]

VRAAG 7: NOTHING BUT THE TRUTH DEUR JOHN KANI

Hierdie memo is nie in Afrikaans vertaal nie, aangesien die drama slegs in Engels beskikbaar is.

- 7.1 Markers need to use discretion when marking.
The set represents Sipho and Thando's living room of their township home. It reflects their economic status as it is suitably furnished with a lounge suite, a coffee table and a side board with family photographs displayed on it. This is in keeping with the realistic genre of the play which would give the audience the illusion that they were looking through the fourth wall of the room.

The costumes are accurate in reflecting the social position and personalities of the characters. Sipho is wearing a jacket and a tie which indicates his conservative style of dressing. It is appropriate for his job as a librarian. Thando is wearing a traditional outfit with her hat, in keeping with her personality and her tradition. Mandisa's costume is modern; she is wearing a long top and pants with a scarf around her neck. Thus we find that the set and costumes are adding to the illusion of reality.
(Markers need to use discretion when marking as some candidates may state that Mandisa is the character with the hat because she is standing over Sipho in an aggressive manner, looking at an elder straight in the eye and Thando is the one who is sitting down respectfully next to her father.) (6)
- 7.2 The urn is a source of conflict because it contains Themba's ashes. Sipho has been waiting for the body of his brother to arrive from London so that he could lay his brother to rest only to find that he has been already cremated. This is foreign to Sipho and not acceptable in his culture because it shows disrespect to the body of the person who has died and his family. All the expectations that Sipho had of seeing his brother for a final time has been dashed and the fact that he has been cremated causes further tension. It shocks Sipho that all the remains of his brother are in the urn and when he learns that some of the ashes are thrown away adds to his distress. Mandisa's who has been raised according to the western culture has a nonchalant attitude towards cremation and this is a cause for concern to Sipho because she does not understand the gravity of the situation and the traditions of the family concerning death and burial. (4)
- 7.3 Markers are to award 3 marks for vocal and 3 marks for physical.

Vocal – Rising inflection would be used in all four lines because there are a number of rhetorical questions. Showing his shock and disbelief. There could also be an increase in pitch and volume as he becomes agitated. The tone could be one of worry initially because he has remembered the funeral and changes to shock when he realises that there is no body and finally accusing because he feels he was not told in advance about the cremation.

Physical – His eyes would widen when he remembers the funeral, he may put his hand on his head. He could throw his hands up in the air when asking, 'what are we going to do'? He could frown and look accusingly at Mandisa when asking, 'What body'? He could point at Mandisa when asking, 'How could you do this to me?'
(Accept other well-motivated points.) (6)
- 7.4 **Sipho** is an old-fashioned man with strong traditional and cultural beliefs. He is set in his ways and follows traditions rigidly. He is the head of his home and expects his daughter to respect him and not go against what he says.
In the extract given it is very clear that he has set ideas about death and burial which culturally are taken very seriously. Cremation is frowned upon and a strict mourning period must be followed if a close family member dies.

Mandisa was born and brought up in London and is accustomed to a western style of living with very little influence from the African culture that her father, Themba, came from. This could be due to the fact that her mother was from the West Indies. The combination of cultures has resulted in Mandisa's very western way of thinking. She treats death in a very matter of fact way and later in the play she even suggests that she and Thando go out for the night although rightfully according to her father's culture she should be in a period of mourning. She challenges Sipho's authority and questions his decisions, something Thando will not do and is

something that shocks Siphso.

(Accept other well-motivated points.)

(Accept other well-motivated points, and mark holistically.)

(6)

7.5

Characters –The characters in the play are fully rounded, well-developed characters with a strong historical background. They reflect the lives of normal everyday people. Audience members can identify easily with them and their joy, laughter, tears and pain. The play is relevant today because the characters reflect the clash between young and old, between traditional and modern. The conflict they experience is what is experienced by many people today. So the characters' lives give us insight into complex family relationships, conflict and how problems can be resolved amicably.

Dialogue – The dialogue is everyday language and the realistic plot is driven through a series of conversations and arguments which reveal the ultimate truth of the situation, the characters and their points of view.

It is simple and very conversational thus drawing the audiences in. They would be able to identify with the characters and their feelings and respond to the issues that are raised.

Subject matter – The subject matter is topical and relevant. Detailed accounts of family life such as sibling rivalry, love, loss etc. and life outside the home are brought into the conversations. The subject around the Truth and Reconciliation Commission is accurate and detailed and informs the audience of current issues and events. The importance of truth is highlighted and how each person experiences his or her own truth is addressed. Comparisons of expectations of life in post apartheid society. Everyone wants compensation for past suffering.

Nothing but the Truth is relevant today because it highlights a family situation portrays conflict in a household post apartheid. It is very topical and would affect any family in South Africa. The clash between culture and traditions and sibling rivalry are issues that confront people often especially in post apartheid South Africa. Cultural lines are tending to blur especially with the young and old traditions and values are being forgotten. The play highlights the tension that can be caused by issues such as culture, traditions and sibling rivalry and provides some solutions to the problems raised.

(Mark candidates' responses holistically.)

MARKS	7.5	LEVEL DESCRIPTORS
7–8	Very good	Candidate is able to answer fully, directly referring to all three aspects in the play. He/She discusses the characters, dialogue and subject matter of the play and is able to discuss clearly the relevance of the play to society. Well substantiated.
4–6	Average	Candidate explains the characters, dialogue and subject matter at a basic level and attempts to connect to text. He/She makes some attempt to say why the play is relevant in society today.
0–3	Weak	Candidate tends to make generalised statements about the characters, dialogue and subject matter of the play with simple, vague reference to the text.

(8)
[30]

VRAAG 8: GROUNDSWELL DEUR IAN BRUCE

Hierdie memo is nie in Afrikaans vertaal nie, aangesien die drama slegs in Engels beskikbaar is.

8.1 Realism, Realistic style and 'a slice of life' theatre. Also accept answers relating to the acting methods of Stanislavsky.

(1)

8.2 The set of the play should reflect realism. The set realistically portrays an isolated guesthouse, called Garnet Lodge, in a small port town that is situated on the West coast of South Africa. The action of the play takes place in the large communal room. All aspects of the set are realistic and believable and thus the actors handle the set and act in it in a realistic manner. The set would give the audience the illusion that they were looking through the fourth wall of the room. It is important to note that the set tells us almost nothing about the characters of the play. Although it reflects the tastes and lifestyle of the lodge's absent owners, the setting suggests that none of the characters are at home in it. The large communal room is divided into 2 areas: the *dining area* consisting of a table with four chairs, a dresser with shelves and a music centre.(The kitchen entrance is in the centre of the upstage wall.)

The *sitting area* has two armchairs, a two-seater and a table. There is a coffee table and a window stage right that looks onto a garden. Upstage of it is a doorway that leads to a stoep and the garden.

The third entrance leads to the inner house.

The room is cluttered and overly decorated and the many ornaments and adornments represent the close influence of the sea (e.g. anchor, fishnets, buoys, driftwood pieces, seashells etc.)

MARKS	8.2	LEVEL DESCRIPTORS
5–6	Very good	Excellent discussion of the set of the play. Candidate discusses the different areas in a comprehensive manner. He/She demonstrates a clear and complete understanding of the realism reflected by the set of the play.
3–4	Average	The candidate does not discuss all aspects of the set. He/She mentions the different areas but doesn't link the set to realism. The answer shows basic knowledge. For 3 marks: answer is simplistic and basic.
0–2	Weak	The candidate does not understand the question. Names the spaces but doesn't elaborate on the set or its realistic style. The answer is vague and not logically structured.

(6)

- 8.3 This refers to Johan's luck as a diamond diver. He is hoping that he will discover a large haul of diamonds – in the language of the miners called a "jackpot" – so that he and Thami can buy a diamond concession on the nearby river. (3)
- 8.4 8.4.1 Thami is referring to Johan's past when he killed Julius Thwalo. (2)
- 8.4.2 Because of the murder of Julius Thwalo, Johan was treated as a scapegoat by white society. He was disgraced as a policeman and thrown out of the police force for this so-called negligent killing. Even though this event happened in his past and he was "punished" for it, Johan still chastises himself for what happened. His deep sense of guilt is very important to the play. It may be said to be the driving force behind his desire to help Thami, and to be accepted into Thami's world.
Johan is desperate for redemption, and it becomes evident in the last scene that, to his mind, helping Thami to achieve a better future is his only way to it. But he also wants Mr Smith, whom he identifies as representing those middle class whites who allowed him to take the blame for apartheid's dirty work, while they got on with their lives, to feel the same kind of consuming guilt that he does and to recognise an equal need for redemption.
Accept TWO points that are well motivated or FOUR points that are briefly discussed. (4)
- 8.5 Accept other well-motivated answers that relate to the text and characterisation. Award 2 marks for vocal and 2 marks for physical performance.

In lines 5 Johan is shocked. The actor needs to show this by making use of a pause that precedes his words, and filling this pause by keeping his body still and using facial expressions to show the shock on his face. When he then speaks, he will make use of a lower vocal tone and he will say the words slowly. This would create suspense.
In line 7 Johan would build up the tension by speeding up his words slightly and speaking them with more emotion. He would also project his voice now. He could possibly also take a step closer to Thami and his body would carry the energy of the realisation of what Thami is saying. (4)
- 8.6 Up to this moment in the play, Johan has had the upper hand in *physical power* and portrayed a lot of physical energy while Thami has been quieter and more reserved physically. But Thami has more *intellectual power* than Johan because in charged situations he thinks rationally and clearly and he is a few steps ahead of Johan when it comes to making plans for his future. Thami also has the upper hand in *emotional power* because he displays emotional intelligence far above that of Johan. (An example of Johan's lack of emotional power is that he acts out of the unresolved emotions from his past without thinking of the consequences his actions will have.)

Thami hides his power until now in the play. Although Thami is the more placid of the two characters, he doesn't show any fear when Johan uses his physical power and takes up the knife. This is because Thami takes control of the situation – he reveals that he has never had any intention of really sharing a future with Johan. Johan is devastated by this news, and resorts to threatening Thami with the knife. Thami is unfazed, however, by this physical display of power and invites Johan to kill him, just like he killed the unarmed township man. When Johan cannot do this, the shift in power in their relationship is final. Now the roles are reversed. Johan relinquishes the knife to Thami and waits to be stabbed. Thami does not stab Johan however. Instead, he retrieves Smith's belongings from Johan and sends him out. When Johan leaves, the shift in power is complete.

MARKS	8.6	LEVEL DESCRIPTORS
5–6	Very good	Candidate is able to answer clearly and directly referring to the display of personal power play. He/She discusses the relationship between the two characters and the shifting power base from Johan to Thami. The candidate focuses on the uses of physical power, intellectual power and emotional power.
3–4	Average	Candidate explains the shift in power at a basic level and connects it to the characters (e.g. that Johan has physical power but Thami is quieter and hides his power until now in the play).
1–2	Weak	Candidate tends to make generalised statements about the plot of the play with simple, vague reference to the shift in power.

(6)

- 8.7 The candidate may answer *Yes* or *No*. Give credit for an answer that is properly motivated and refers to examples in the text.
Award ONE mark for yes/no, and 3 marks for the motivation thereof.

Possible answers:

No. The history of Apartheid is so interwoven with the text that an audience who doesn't understand the history of the play will not grasp the nuances of the play. Also the main themes of the play revolve around the issues of post-Apartheid, influencing all three characters and their dealings with each other. One cannot fully grasp what the friendship between Johan and Thami means without understanding the racism of Apartheid. Also, the socio-political background of South Africa is in a metaphorical sense the groundswell referred to in the title of the play.

Yes. The play allows the audience to focus on the characters as human beings – it is not a history lesson. *Groundswell* is about a power struggle fuelled by greed and desperation – a human story that every audience member, regardless of their knowledge of Apartheid, would be able to enjoy. It is also a suspense thriller that keeps the audience engaged with what is happening onstage. Each character in the play is at the end of his rope and because of the realistic style of the acting, the audience will relate to the characters and their problems. The setting becomes an emotionally charged and dangerous environment where suspense builds up towards a climax – this would certainly draw in and appeal to all audiences, regardless of their pre-knowledge of the history of Apartheid.

(4)
[30]

VRAAG 9: SIENER IN DIE SUBURBS DEUR PG DU PLESSIS

- 9.1 9.1.1 Gee EEN punt vir die naam van die karakter en TWEE punte vir die rede. Kandidaat kan enige EEN van die volgende karakters kies: Tiemie, Ma, Giel, Tjokkie, Fé of Albertus. 'n Voorbeeld kan die volgende wees:
Tiemie. Alhoewel Tiemie in die suburbs woon, is sy die enigste karakter wat kan uitstyg na die wêreld van die 'dandies' omdat sy daar werk. Die suburbs kan gesien word as die verkeerde kant van die spoor en die 'dandie'-wêreld is 'n hoër stand. Sy is ook die enigste karakter wat in die teks beskryf word as iemand wat 'klas' het. (Jakes sê byvoorbeeld: *Tiemie is 'klas'*.)
- 9.1.2 In die onderste wêreld van die suburbs, ook genoem die 'tang'-wêreld. Sybil was Jakes se vrou en hulle is albei voorbeelde van die laagste soort suburb-bewoners. Hulle is 'low class'.
- 9.2 **Tiemie** strew om te ontsnap uit haar omgewing. Sy is in opstand teen die leefwyse waarin sy haar bevind en streef na 'n beter lewe. Tiemie is mooi, intelligent en het 'n goeie werk. Tiemie is die buitestander by haar werk, maar streef daarna om deel van die leefwyse van die 'dandies' te wees. Haar mense is sosiale uitgeworpenes en dit voel vir haar asof hulle nie bestaan in die denke van die gemeenskap nie:
Sy sê: "*Weet Ma, hulle weet nie van ons nie ... by die werk, hulle dink ons bestaan nie ... Ek wil van geweet wees, Ma ...*"

(3)

(2)

Sy skaam haar vir haar omgewing en die 'dandies' moet haar ver van die huis aflaai. Tiemie kry dit egter nie reg om te ontvlug nie, sy raak verstrikt in haar eie sensualiteit. Sy vrees dat sy moontlik swanger is. Dit sou beteken dat sy nie sal kan ontsnap van haar verstikkende omgewing waarteen sy haar verset nie.

Dit wat kenmerkend is aan haar: haar sensualiteit en haar 'stuck-up'-heid beteken ironies genoeg haar ondergang, want dis die kenmerke wat Jakes aantrek. Tiemie se kanse op sosiale verbetering word deur haar verhouding met Jakes bederf, omdat dit haar dieper in die suburbs intrek, haar "vasknip" aan "dié nes".

Ma se losbandige lewenswyse het vir Tiemie groot pyn veroorsaak – sy is deur die skoolkinders gespot omdat sy nie weet wie haar pa is nie. Sy streef na 'n lewe wat beter is as die een waarin sy grootgeword het. Maar Tiemie is uiteindelik net soos Ma. Sy haat die lewe in die suburbs, maar sy is opgesaai met haar erflike eienskappe, haar begeerte na die 'tang' (Jakes).

PUNTE	9.2	BESKRYWER
9–10	Uitstekend	Antwoord is gefokus, die kandidaat ken en verstaan alle kenmerke van die karakter en verbind die karakterisering met die aanhaling. Antwoord is goed gestruktureerd. In die bespreking toon die kandidaat insig en kreatiwiteit, gemotiveer deur voorbeelde uit die teks.
7–8	Goed	Kandidaat noem alle karaktereienskappe. Antwoord toon 'n mate van kreatiwiteit en insig en daar word in 'n mindere mate verwys na die aanhaling. Kandidaat toon goeie begrip, voorbeelde uit die teks om te motiveer.
5–6	Bevredigend	Kandidaat bespreek die basiese eienskappe van die karakter, maar daar kort inligting in die antwoord. Die belangrikste aspekte word wel bespreek, maar die antwoord kort diepte. Min voorbeelde uit die teks.
3–4	Elementêr	Die basiese karaktereienskappe word bespreek, maar kernidees kom kort. Die kandidaat toon 'n gebrek aan visualisering en kreatiwiteit.
0–2	Swak	Min of geen poging om die vraag te beantwoord. Kandidaat verstaan nie die vraag nie.

(10)

- 9.3 9.3.1 Giel het finansiële probleme omdat hy op "die perde speel." As gevolg van sy geldprobleme wil die Jood Stroud die masjien waarop hy kitscherige muurtekste druk (sy "kuns"), afneem. Giel het geld op 'n perd gewed wat verloor het, en nou kan hy Stroud nie betaal nie. Giel het dus dringend geld nodig om vir Stroud te betaal.

(3)

- 9.3.2 (Aanvaar ook verwysings na Stanislavski, asook ander gemotiveerde verwysings na vokale en fisiese vertolking. Nasieners moet kandidaat se kreatiwiteit en insig beloon – gee erkenning vir gemotiveerde antwoorde.)

Gee DRIE punte vir vokale vertolking en DRIE punte vir fisiese vertolking.

Vokale vertolking: Jakes is 'n laeklas karakter en sy spraak sal dit verrai. (Hy praat bv met 'n 'plat' uitspraak en nie gemoduleerd nie.) Die akteur moet goed kan projekteer omdat onderprojeksie en 'n sagte stemtoon nie pas by Jakes se karakter nie. Verder moet die akteur oor 'n goeie stemomvang besit omdat Jakes van beide lae en hoë tone gebruik maak. Die akteur moet oor goeie vokale energie besit.

Jakes sal reël 1 redelik lighartig sê omdat hy uitsien na die drankie wat hy skink. Wanneer hy die rympe in reëls 4–7 vertolk, sal dit met humor, genot en jovialiteit gedoen word en Jakes sal hierdie reëls nie ernstig sê nie. (Aanvaar as kandidaat noem dat hy dit *gemaak* ernstig en plegtig vertolk.) Die akteur sal reël 10 met vertoon sê – anders as Giel is hy nogal trots op sy 'moeilikheid' en hy kan 'n grootpraterige toon aanneem. Hy sal "jýt" beklemtoon en 'n klein pouse gebruik voor hy die tweede sin sê.

Fisiese vertolking: Jakes gebruik groot gebare en as gevolg van die status en rol wat sy karakter binne die drama het, sal hy by tye fisies oordonderend oorkom. Sy gebare en fisiese vertolking dra 'n gemaklikheid oor. Daarby moet die akteur die hantering van die bottel en glase en die insink van die drank natuurlik kan uitvoer terwyl hy praat.

In reël 1 sal hy van 'n handgebaar gebruik maak om Vir Giel en Ma nader te nooi. Tydens die rympe in reëls 4–7 sal Jakes vir hom en Giel drank insink en die akteur sal die tydsberekening hiervan reg moet kry sodat Jakes klaar geskink is aan die einde van die rympe. Jakes sal moontlik sy glas aan die einde van die rympe teen Giel s'n klink voordat hulle die drank drink.

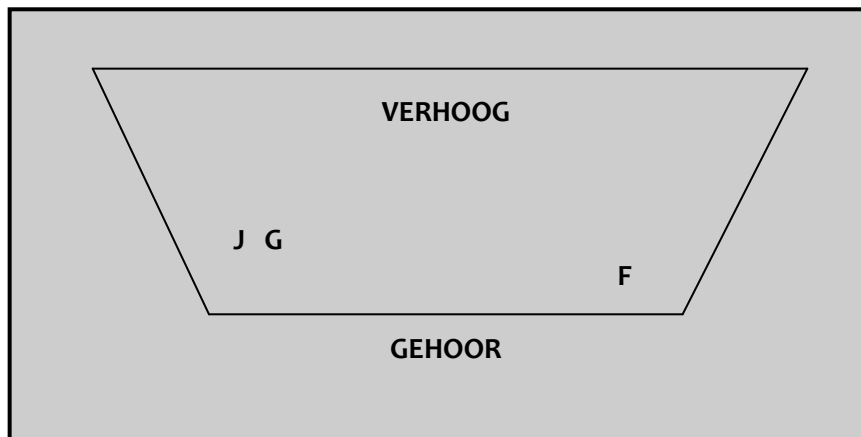
In reël 10 sal Jakes van 'n gebaar of kopbeweging gebruik maak om "jýt" te beklemtoon.

PUNTE	9.3.2	BESKRYWER
5–6	Baie goed	Kandidaat beantwoord die vraag duidelik en direk. Hy/Sy het 'n omvattende begrip van die karakter van Jakes en hoe 'n akteur die karakter sal vertolk. Kandidaat fokus op beide vokale EN fisiese vertolking en alle voorbeelde word deur die teks gemotiveer. Kandidaat toon insig en kreatiwiteit in sy/haar antwoord.
3–4	Gemiddeld	Kandidaat noem aspekte van die vokale en/of fisiese vertolking, maar die antwoord kort diepte en is nie insiggewend nie.
0–2	Swak	Die antwoord is vaag. Kandidaat toon nie begrip van die karakter van Jakes nie. Hy/Sy verbind nie die karakter of uittreksel met die vokale en fisiese vertolking van die akteur nie.

(2 x 3)

(6)

9.3.3

EEN punt word toegeken vir die plasing van elke karakter, EEN punt vir die verduideliking vir die karakters.

Fé gaan staan verhoog links – voor by die Buick wat voor die garagedeur staan. Sy staan naby Tjokkie wat besig is om onder die motor te werk terwyl die gesprek tussen Giel en Jakes plaasvind. Giel en Jakes sal naby aan mekaar wees terwyl hulle drink. Giel se stoel is op die stoepie wat voor verhoog regs is, en Jakes sal by hom sit of staan.

(Aanvaar ander moontlikhede vir die posisies van Giel en Jakes, mits dit uit die teks en stel gemotiveer kan word.)

(3 x 2)

(6)
[30]

VRAAG 10: MIS DEUR REZA DE WET

- 10.1 10.1.1 Die Groot Depressie: Op 'Swart Donderdag', 25 Oktober 1929, het die New Yorkse aandelebeurs in Wall Street in duie gestort. Die ekonomiese ineenstorting het dwarsoor die wêreld weerklank gevind en dit was die begin van die Groot Depressie.
- Toe die Depressie in 1929 'n werklikheid geword het, het die pryse van landbouprodukte in duie gestort. Baie boere het in die verlede, toe dit goed gegaan het, hul plase oorgekapitaliseer. Groot verbande is op plase uitgeneem. Toe die pryse van produkte in die Depressie in duie stort, is die landboubedryf die swaarste getref. Wol, wat een van die land se grootste uitvoerprodukte was, het feitlik waardeloos geword. Ander landbouprodukte het gevolg.
- Suid-Afrika is ook deur een van die **grootste droogtes** ooit geteister. Dit het die situasie verder vererger. Boere het **bankrot** gespeel toe die banke die verbande begin opeis het. Die boere het geen heenkome gehad nie en het **na stede begin trek** op soek na werk, maar daar was nie werk nie. Die industrieë is net so swaar getref. Die **werkloosheidsyfer** het die hoogte ingeskiet. Mense het na myne begin trek in die hoop om werk te kry, en die ondergrondse werk het **gesondheidsrisiko's** ingehou. Dit was die begin van die **'armblankevraagstuk'**.
- Mis speel in die Depressiejare af toe die Afrikaner groot armoede beleef het. (4)
- 10.1.2 **Miem:** Miem moet sonder haar man 'n sukkelbestaan op die kleinhoewe voer. Sy en Meisie werk goingsakke aanmekaar wat hulle vol mis maak en dan aan die boere verkoop vir 'n inkomste. Miem moet noodgedwonge die leiding in die huishouding neem, 'n rol wat tradisioneel deur die man geneem word, omdat Gabriël op die solder is. Sy mis haar man en mangeselskap en erken aan Konstabel dat dit vir haar moeilik is om so sonder 'n man te bly. (3)
- Gabriël:** As gevolg van die Depressie het Gabriël sy familieplaas en al die diere (vark, skaap en bees) verloor. Hy het net genoeg geld oorgehad om 'n kleinhoewe en die pondokkie/huisie te koop waar hulle tans bly. Dit is as gevolg van die armoede van die Depressie dat Gabriël op die solder sit. Hy kon nie die finansiële terugslag hanteer nie en het ontsnap na die solder. Dit is sy manier van bevryding en om die realiteit van sy situasie te ontvlug. (3)
- Meisie:** Agv die armoede waaronder hulle gebukkend gaan, is daar nie geld vir Meisie vir mooi rokke en dinge waarvan 'n jong meisie hou nie. Sy kry net een nuwe rok per jaar. Sy leef afgesonderd saam met haar ma omdat al haar tyd in beslag geneem word deur haar take by die huis. Sy moet Miem help om goingsakke vol mis te maak, die huis aan die kant te maak en a.g.v. die stank van die mis elke dag klere was en stryk. Sy het nie veel van 'n sosiale lewe nie omdat die mis se stank enige voornemende kêrels afskrik. (3)
- 10.2 10.2.1 Dit is die aand van 31 Augustus. Op hierdie nag het daar elke jaar vir die afgelope twee jaar 'n jong meisie verdwyn. Die vrees dat dit weer gaan gebeur veroorsaak dat Gertie na Miem se huis toe vlug. (2)
- 10.2.2 Miem glo alles buite die huis is boos en onveilig. Sy en Gertie glo aan 'n moordenaar wat gaan toeslaan. Meisie moet beskerm word teen die bose/onheil wat buite rondloop. Miem wil die bose besweer deur Meisie binne die huis te hou om haar veilig te hou. Nadat sy die uil gehoor en dit as 'n teken van onheil geëien het, vlug Gertie na Miem se huis vir beskerming teen die boosheid wat gaan toeslaan. Dit is ironies aangesien 'die bose' (Konstabel) juis toeslaan in die plek wat sy as 'n veilige hawe sien (Miem se huis.)
- Meisie is so bang, dat sy alle vreemde geluide wat van buite af kom vrees. Die uil wat sy voor haar venster buite die huis hoor, word deel van die onheil/bose wat besweer moet word. Teen die slot van die drama weet ons dat die roep van die uil buite Meisie se venster 'n waarskuwingsteken was. (4)

- 10.2.3 Nasieners moet holisties nasien. Indien een tipe wind **in detail** beskryf word, moet punte daarvoor toegeken word.

Die klank van die wind dra by om die gemoedstemming te weerspieël. Dit beklemtoon die onheil wat buite rondbeweeg. In die uittreksel is daar 'n **huilwind**. Dit beeld Meisie se melancholiese/hartseer gemoedstoestand uit en verleen 'n spookagtigheid aan die drama. Dié wind klink soos fluisterstemme of soos lokkende roepstemme van buite af.

In die res van die toneelstuk kom daar nog twee tipes wind voor:

Sagte vlae wind wat met Meisie se vertelling saamgaan oor hoe sy die sirkus skelm besoek het. Hierdie vlae wind klink soos sagte, lokkende roepstemme van buite af. Dit simboliseer Meisie se behoefte om vry te wees, om na buite te gaan. Dat die wind in vlae waai, toon dat haar behoefte net soms na vore kom.

Harde vlae wind tydens Konstabel se vertelling van die sonsverduistering. Hierdie wind gee 'n bisarre gevoelswaarde aan die vertelling.

PUNTE	10.2.3	BESKRYWER
5–6	Uitstekend	Uitstekende bespreking van hoe wind atmosfeer en betekenis oordra. Die kandidaat bespreek die verskillende tipes wind op 'n omvattende manier. Hy/Sy toon 'n duidelike en volledige begrip van die wind se klankeffekte.
3–4	Gemiddeld	Die kandidaat bespreek nie al die aspekte van die wind as klankeffek nie. Hy/Sy fokus net op sommige aanwendinge van die wind as klankeffek OF hy/sy bespreek al die tipes wind, maar brei nie uit oor hoe dit atmosfeer en betekenis oordra nie.
0–2	Swak	Die kandidaat verstaan nie die vraag nie. Noem die wind as klankeffek, maar die antwoord is vaag en is nie logies uiteengesit nie.

(3 x 2) (6)

- 10.2.4 (Nasieners moet holisties nasien en kan ander, kreatiewe en goed gemotiveerde antwoorde aanvaar.)

In die voorafgaande deel van die uittreksel kom ons te wete dat Gertie alreeds skrikkerig was vir die geluide binne haar huis. Wanneer sy dus in reël 9 praat van die uil wat sy gehoor het, moet haar stem spanning en ang verraai. Sy kan dit doen deur die hoër tone van haar stem te gebruik. Haar gesigsuitdrukking moet die kommer en ang weerspieël wat sy gevoel het toe sy die uil hoor roep het. Gertie se gemoedstoestand is een van vrees, en sy praat afgebroke, amper hortend, omdat haar gedagtes rondspring terwyl sy van haar angstigtheid vertel. Haar liggaam sal die interne spanning wat sy voel, verraai. Haar arms en hande sal moontlik naby haar bolyf gehou word, en sy kan haar hande saamwring. Wanneer sy in reël 10 sê dat sy haar goedjies bymekaar geskraap het, sal sy dit met 'n vinniger pas sê om haar haas om uit die huis te kom, te weerspieël. Sy sal in die pouse daarna haar liggaam na Miem toe draai en direk na Miem toe kyk wanneer sy om verskoning vra dat sy so skielik by Miem opgedaag het.

(5)
[30]

TOTAAL AFDELING B: 60

**AFDELING C: TOEPASSING VAN PERSOONLIKE HULPMIDDELS EN BESINNING
EN EVALUERING**

AFDELING C is VERPLIGTEND.

VRAAG 11

(Nasieners moet daarvan bewus wees dat die kandidate die monoloog vir die eerste keer sien. Kreatiewe antwoorde en eie opinies moet aanvaar word, maar maak seker dat die antwoorde uit die monoloog gemotiveer is.)

- 11.1 Om volpunte te kry moet die kandidaat beide liggaam en stem noem. Kandidate moet EEN oefening vir die **stem** en EEN vir die **liggaam** beskryf. (4)
- 11.2 (Nasieners moet met diskresie nasien. Kandidate mag dalk 3 vokale eienskappe kies, en dan sal nasieners 2 punte vir elkeen toeken. Ander kandidate mag dalk twee tegnieke kies, maar sal 'n gedetailleerde verduideliking daarvan gee. In so 'n geval, ken 3 punte vir elkeen toe. Die volgende is slegs 'n riglyn.)
Stemtoon – die toon sal groeiende paniek of vrees of desperaatheid weerspieël. Teen die einde is daar 'n toon van gelatenheid of aanvaarding van sy lot.
Volume – begin met 'n medium of lae volume wat geleidelik harder word soos wat hy van huis tot huis hardloop terwyl hy huil en mense smeek om die deure oop te maak.
Pas – sal aanvanklik stadig wees, maar opbou om sy groeiende paniek te weerspieël as die seuns hom begin jaag.
(Aanvaar ander vokale eienskappe.) (6)
- 11.3 Die spreker behoort by hierdie ellipse vir dramatiese effek stil te bly (te pouseer.) Aanvaar dramatiese pouse. (2)
- 11.4 (Aanvaar kandidate se antwoorde as dit relevant en gepas is.)
Volpunte word toegeken vir 'n beskrywing van die tablo's/vriesposisies en nie net as die woorde 'tablo' en 'vries' neergeskryf is nie. (3)
[15]

VRAAG 12

- 12.1 (Aanvaar 'n Ja of Nee antwoord indien dit goed gestaaf is.)
Ja, want Fisiese Teater omvat 'n breë omvang van teatervorme, soos sirkustheater, narrespel, mimiek, commedia, dans, akrobatiek, visuele teater ens. Fisiese Teater vra krag, ratsheid, soepelheid ens. – al hierdie eienskappe word deur die opvoering op die foto gedemonstreer.
Nee, dit is 'n kontemporêre dansitem of 'n bewegingstuk.
1 Punt vir Ja/Nee en 2 punte vir die motivering. (3)
- 12.2 (Aanvaar óf toneelstuk óf Fisiese Teater.)
Fisiese teater – lewendiger, opwindender, treffender om na te kyk. Dit hou die aandag van die gehoor en wek spanning by hulle terwyl 'n toneelstuk vervelig kan raak omdat daar so baie woorde is en dit nie baie aksie bevat nie.
Toneelstuk – Indien dit veral 'n realistiese toneelstuk is, kan 'n mens maklik met die karakters en die storielyn identifiseer. Dit is nie maklik om die storielyn van 'n Fisiese Teaterstuk te volg nie omdat die simbole wat daarin gebruik word nie altyd duidelik is nie. (4)
- 12.3 (Aanvaar ander antwoorde wat goed gestaaf is.)
Albei aanbiedings sal energiek, lewendig en opwindend wees om na te kyk as die akteurs in Fisiese Teater opgelei is. Met hedendaagse produksies word beide mans en vrouens opgelei sodat hulle fisies fiks is en dus sal albei in staat wees om uitstekende opvoerings voort te bring. Daarby gaan Fisiese Teater oor hoe die liggaam gebruik word om te kommunikeer – en albei groepe kan dit doen.
Party kandidate mag dalk sê dat mans meer krag aan die opvoering kan toevoeg. Mans kan ander liggame optel ens. wat meer opwindend aan die opvoering verleen.
Die keuse van geslag wat kandidate kies, kan afhang van die onderwerpsmateriaal wat die kandidaat gekies het. (4)

- 12.4 Die liggaam word gebruik as 'n middel om 'n boodskap mee te kommunikeer. In BRON A gebruik al die akteurs/dansers hulle liggame om bepaalde gebare en bewegings te beklemtoon. Hulle is aan mekaar verbind d.m.v die tou. Dit lyk asof hulle saamwerk en mekaar ondersteun om een lid van die span op te lig. Hulle liggame wys krag en vasberadenheid. Hulle is bereid om risiko's te neem en hulself uit te daag om hulle omvang van liggaamsuitdrukking te verhoog. Daar is 'n dinamiese verhouding tussen die akteurs/dansers met mekaar en met die omgewing. Hulle gebruik die ruimte op 'n kreatiewe manier. Wanneer ons woorde gebruik, word betekenis beperk tot 'n bepaalde konteks. Wanneer ons egter die liggaam gebruik om te kommunikeer, word betekenis aan die verbeelding van die gehoor oorgelaat wat hulle eie interpretasie en betekenis bepaal. Wanneer ons praat, is oogkontak met die gehoor essensieel, maar in 'n Fisiese Teaterstuk raak die liggaam die instrument van kommunikasie. Dus kan 'n boodskap van krag, ondersteuning en spanwerk beklemtoon word selfs al is die akteurs/dansers se rûe na die gehoor toe gedraai.

PUNTE	12.4	BESKRYWER
5–6	Goed	Kandidaat demonstreer begrip van die stelling. Ondersteun antwoord met verwysing na die teorie oor Fisiese Teater. Kandidaat lewer kommentaar oor hoe die liggaam 'n instrument vir kommunikasie is en hoe dit in die bron getoon word. Kandidaat is in staat om Fisiese Teater teorie te verbind met die bron wat gegee is.
3–4	Gemiddeld	Kandidaat verduidelik die stelling en probeer om die antwoord te ondersteun met verwysing na die bron. Hy/Sy is geneig om in die algemeen eerder na die bron te kyk as om op die liggaam te fokus.
0–2	Swak	Kandidaat is geneig om veralgemenende stellings te maak oor die geldigheid van die stelling en staaf nie of gee nie enige verwysings nie.

(6)

- 12.5 (Subjektiewe antwoord word vereis. Nasieners kan Ja, Nee of Soms aanvaar as dit goed gestaaf is.)

(3)

- 12.6 (Aanvaar enige TWEE vaardighede.)

Die volgende is slegs 'n voorstel.

Leerders moet fisies fiks en rats wees. Hulle moet gemaklik met hulself wees en ook gemaklik wees om baie naby aan mekaar te werk. Hulle moet bereid wees om van hulle vrese en inhibisies ontslae te raak en met die teenoorgestelde geslag te werk. Met ander woorde, hulle moet in 'n span kan saamwerk. Hulle moet mekaar vertrou, veral wanneer hulle mekaar optel ens. Hulle moet gewillig en bereid wees om tyd en moeite in te sit om die bewegings van 'n bewegingstuk te leer. Hulle moet ook gereeld repetisies bywoon.

(4)

- 12.7 (Aanvaar kandidaat se antwoorde indien dit goed gestaaf is.)

Aanvaar drie faktore wat goed gemotiveer is of ses punte wat kortliks bespreek is. Ken twee punte toe as vaardighede bloot gelys word sonder enige motivering.

Kan die manier insluit waarop ruimte, vlakke, energie, keuse van musiek, vokale eienskappe, rekwisiete ens. gebruik is.

(6)

[30]

VRAAG 13

Kies enige EEN van die volgende drie vrae.

13.1 LEWENDIGE OPVOERING (KEUSEVRAAG)

PUNTE	13.1	BESKRYWER
12–15	Uitstekend	Dit is duidelik dat die kandidaat die aanhaling verstaan en hy/sy kan opvoerings wat gesien is, teaterpraktisyns of eie ervaring by die aanhaling betrek. Kandidaat is in staat om 'n argument te bou wat die waarheid van die aanhaling staaf en gebruik konkrete, spesifieke voorbeelde van die impak wat die gehoor op 'n akteur en sy vertoning het.
9–11	Goed	Kandidaat is in staat om ten minste een van die volgende te betrek om die waarheid van die aanhaling te ondersteun: opvoerings wat gesien is, dramapraktisyns of eie ervaring. Hy/Sy gebruik voorbeelde van die impak wat die gehoor op 'n akteur en sy vertoning het.
6–8	Gemiddeld	Kandidaat moet voorbeelde gee van óf opvoerings wat gesien is, óf teaterpraktisyns óf eie ervaring, maar is nie altyd in staat om dit te betrek by die aanhaling nie. Betrek soms per toeval die aanhaling.
4–5	Elementêr	Kandidaat kry dit reg om sommige voorbeelde te gee van opvoerings wat gesien is, teaterpraktisyns of eie ervaring, maar is selde in staat om dit by die aanhaling te betrek.
0–3	Swak	Kandidaat gee 'n paar basiese beskrywings van die rol van die gehoor, maar het glad nie die vermoë om opvoerings wat gesien is, teaterpraktisyns of eie ervaring te betrek by die aanhaling nie. Maak oor die algemeen stellings wat op 'n baie eenvoudige manier betrekking het op een of meer van die punte.

[15]

OF**13.2 MEDIASTUDIES (KEUSEVRAAG)**

PUNTE	13.2	BESKRYWER
12–15	Uitstekend	Dit is duidelik dat die kandidaat die aanhaling verstaan en hy/sy bespreek die gewildheid van werklikheidsprogramme op 'n omvattende manier deur te fokus op tegnieke wat gebruik is, gehoordeelname en die mediapublisiteit wat geskep word. Hy/Sy betrek die eienskappe van werklikheidsprogramme en die gewildheid daarvan by die stelling. Kandidaat is in staat om 'n argument te bou wat die waarheid van die aanhaling ondersteun en gebruik konkrete, spesifieke voorbeelde uit hedendaagse werklikheidsprogramme om sy/haar antwoord te staaf.
9–11	Goed	Kandidaat is in staat om ten minste een van die volgende te betrek om die gewildheid van werklikheidsprogramme te bespreek: tegnieke wat in werklikheidsprogramme gebruik word; gehoordeelname en die media publisiteit wat geskep word. Kandidaat verbind sy/haar antwoord met die stelling. Hy/Sy gebruik konkrete voorbeelde uit werklikheidsprogramme om hul antwoord te staaf.
6–8	Gemiddeld	Kandidaat moet aansluiting kan vind by die aanhaling. Hy/Sy gee voorbeelde van óf die tegnieke wat in werklikheidsprogramme gebruik word, óf gehoordeelname óf die mediapublisiteit wat geskep word, maar is nie altyd in staat om dit ten volle by die aanhaling te betrek nie.
4–5	Elementêr	Kandidaat kry dit reg om sommige voorbeelde van die tegnieke wat gebruik word in werklikheidsprogramme, gehoordeelname of mediapublisiteit te gee, maar is selde in staat om dit by die vraag te betrek.
0–3	Swak	Kandidaat gee 'n paar basiese beskrywings van realiteitsprogramme, maar het nie die vermoë om die tegnieke van werklikheidsprogramme, gehoordeelname of die mediapublisiteit enigsins by die aanhaling te betrek nie. Hy/Sy maak oor die algemeen stellings wat op 'n baie eenvoudige manier betrekking het op een of meer van die punte.

[15]

OF

13.3 KULTURELE OPVOERING EN RITUEEL (KEUSEVRAAG)

PUNTE	13.3	BESKRYWER
12–15	Uitstekend	Dit is duidelik dat die kandidaat die vraag verstaan en hy/sy bespreek die stellings wat gemaak is op 'n omvattende wyse, deur te fokus op die selfversterkingseremonie, 'n ander kulturele seremonie en die akteur-gehoor-verhouding. Hy/sy bring die kenmerke van die selfversterkingseremonie en ander kulturele seremonies in verband met die stelling. Kandidaat is in staat om 'n argument te bou wat die waarheid van die stelling staaf en gebruik konkrete, spesifieke voorbeelde uit kulturele seremonies om sy/haar bespreking van die verhouding tussen die akteur en die gehoor te ondersteun.
9–11	Goed	Kandidaat is in staat om ten minste een van die volgende te betrek om die stelling te bespreek: die selfversterkingseremonie, 'n ander kulturele seremonie en die akteur-gehoor-verhouding. Kandidaat verbind sy/haar antwoord met die stelling. Hy/sy gebruik konkrete, spesifieke voorbeelde om die akkuraatheid (waarheid) van hierdie stelling te bespreek.
6–8	Gemiddeld	Kandidaat moet aansluiting kan vind by die aanhaling. Hy/sy gee voorbeelde van óf die selfversterkingseremonie, óf 'n ander kulturele seremonie óf die akteur-gehoor-verhouding, maar is nie altyd in staat om dit ten volle by die vraag te betrek nie.
4–5	Elementêr	Kandidaat kry dit reg om 'n paar voorbeelde van die selfversterkingseremonie, 'n ander kulturele seremonie of die akteur-gehoor-verhouding te gee, maar is selde in staat om dit by die stelling te betrek.
0–3	Swak	Kandidaat gee 'n paar basiese beskrywings van kulturele seremonies. Oor die algemeen is stellings wat betrekking het op die antwoord per toeval reg.

[15]

TOTAAL AFDELING C: 60
GROOTTOTAAL: 150